

Qəzet
1931-ci ilin
aprelindən
çıxır

DƏNİZ

“Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin qəzeti

17 dekabr
2014-cü il
№ 41-42 (8955)
Qiyməti
38 qəpik

HEYDƏR ƏLİYEV MÜASİR AZƏRBAYCAN DÖVLƏTİNİN QURUCUSUDUR

Sağlığında gördüyü möhtəşəm işlərlə xalqının qəlbində özüne abidə ucaldan, əbədiyəşarlıq qazanan Ulu Öndər Heydər Əliyevin anim günü ölkəmizin hər yerində olduğu kimi, “Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətində də qeyd edildi.

Tədbiri giriş sözü ilə “Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rauf Vəliyev açdı. Ulu Öndərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükitla yad edildi. Sonra Rauf Vəliyev Ümummilli Liderin şərəfli ölüm yolu, dolğun siyasi fealiyyəti barədə geniş məruzə ilə çıxış etdi. Cəmiyyətin sədri bildirdi ki, bütün ağır dönməldə xalqına həmişə dayaq duran Ulu Öndər ən böyük sərvətimiz olan müstəqilliyimizi qorumaq kimi təleyküklü missiyani da şərəflə yerinə yetirdi. Məhz bu dahi şəxsiyyətin üzəqgörənləyi, müdrikliyi, cəsarəti ilə dövlətçiliyimiz məhv olmaq təhlükəsindən qurtuldu, ölkədə xaos və özbaşınalıq aradan qaldırıldı, vətəndaş mühərabəsinin qarşısı alındı, torpaqlarımıza göz dikən düşmənə layiqli cavab verməklə cəbhədə məğlubiyyətlər seriyasına son qoyuldu.

Rauf Vəliyev qeyd etdi ki, Heydər Əliyev çağdaş tariximizdə təkcə xilas-karlıq missiyasını böyük şərəflə yerinə yetirmiş, milli müstəqillik ideyasını gerçəkləşdirmiş Lider kimi deyil, həm də ölçüləyənlər fəaliyyəti ilə yaratdığı dövlətin inkişafı üçün iqtisadi, siyasi və hüquqi zəmin hazırlayan müdrik Rəhbər kimi qalacaq. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycanın indiki siyasi və iqtisadi müstəqilliyi məhz bu dahinin ölkəyə rəhbərliyi illərində yaradılmış potensiala əsaslanır.

Cəmiyyətin sədri vurguladı ki, ötən əsrin altmışinci illərinin sonundan başlayaraq respublikamızda bütün köklü dəyişikliklər məhz Heydər Əliyevin yüz ölçülüb-biçilmiş, dəqiq hədəflərə istiqamətlənmış məqsədyönlü fəaliyyəti ilə baş verirdi. Ulu Öndər milli təfəkkürə

malik kadrların hazırlığına xüsusi diqqət yetirir, xeyir-duası ilə hər il yüzlərlə gənc keçmiş SSRİ-nin nüfuzlu ali məktəblərinə təhsil almağa göndərilirdi.

Dənizçilər də bu gün Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin əsasını təşkil edən nəqliyyat və neft donanmalarını Ulu Öndərin yadigarı saymaqdə

haqlıdır. Dahi rəhbər hələ keçmiş sovetlər dövründə hər iki donanmanın yəni gəmilərlə zənginləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirirdi.

Rauf Vəliyev “Əsrin müqaviləsi” ilə bağlı maneələri aradan qaldırmaq üçün Ulu Öndərin göstərdiyi qətiyyətdən danışarkən bildirdi ki, ötən yüzilliyin ən

böyük layihəsinin gerçəkləşdirilməsi sadəcə ölkəmizin neft sənayesinin yeni inkişaf dövrünə qədəm qoyması demək deyildi. Bu, həmin dövr üçün Azərbaycanın bələlərdən qurtulmaq, müstəqilliyini qoruya bilmək imkanı və ölkənin iqtisadi yüksəlişi üçün təməl daşı idi.

Bugün Ulu Öndərin siyasi xəttinin möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən layiqincə davam etdirilməsi nəticəsində dünya artıq iqtisadi inkişafın Azərbaycan modelindən danışır. Regionun enerji və nəqliyyat layihələrinin əsas təşəbbüskarı və iştirakçısı kimi çıxış edən Azərbaycan dünənədək olçatmaz sayılan sahələrdə böyük uğurlara imza atır.

Cəmiyyətin sədri çıxışını belə bir fikirlə tamamladı ki, gördüyü əvəzsiz işlərlə xalqının qəlbində əbədi yaşamaq haqqı qazanan Ümummilli Liderimizin ideyalarını davamlı surətdə həyata keçirmək üçün ən ümdə borcumuz dövlətçiliyimizi qorumaq, Azərbaycanın daha qüdrətli ölkəyə çevrilməsinə var güümüzlə çalışmaqdır.

Yeni Azərbaycan Partiyası Səbail rayonu “Xəzər dənizçiləri” ərazi ilk təskilatının sədri İzafət Məmmədov, Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası “Humanitar fənlər” kafedrasının müdürü, dosent İlqar Abdullayev, magistr Vüqar Babayev çıxışlarında Ulu Öndərin müstəqilliyimizin qorunması və möhkəmləndirilməsi, ordu quruculuğu, gənclərin təhsili, inkişafı, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və təbliği sahəsində əvəzsiz xidmətlərindən söz açıdılardı, onun siyasi kursunun möhtərəm Prezidentimiz tərəfindən davam etdirilməsinin xalqımızı daha işıqlı sabahlara, daha firəvan günlərə qovuşduracağına inamlarını ifadə etdilər.

Sonda Ümummilli Lider Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti barədə film nümayiş etdirildi.

İnformasiya və Mətbuat Şöbəsi

ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEV HAQQINDA DEYİMLƏR

Heydər Əliyevin ölümündən sonra dünya bir qədər balacalaşmışdır.

Ricard ARMITAC

Mübaliğəsiz demək olar ki, o, siyaset nəhəngi idı.

Vladimir PUTİN

O, böhranlar dövründə öz ölkəsinə sabitlik gətirdi.

Toni BLEYER

Belə bir kəlam var: insan öz ömrü boyu ağac əkməli, ev tikməli və oğul böyütməlidir. Heydər Əliyev öz ömrü boyu çiçəklənən Azərbaycan adlı bir bağ salmış, adı müstəqil Azərbaycan olan bir ev qurmuş, Azərbaycan xalqının etibar etdiyi ləyaqətli bir oğul böyütmişdür.

Villem VANT VOUT

Heydər Əliyev öz davamlı töhfələri ilə Azərbaycanın uzunmüddətli iqtisadi fərvahlığının əsasını qoyma.

Dik ÇEYNİ

O, qeyri-adi bacarığa və fitri müdrikliyə malik olaraq,

Yuri YAROV

Onun təkcə Azərbaycan xalqı qarşısında deyil, həm də dünya birliyi qarşısında xidmətləri böyükdür.

II İLYA

Bu güclü və cəsur insanı tanıyanların hamısı onun nurlu xatirəsini qəlbində əbədi saxlayacaqdır.

Boris YELTSİN

O, yeni ideyalara və dialoqa həmişə hazır olmaqla, öz əqidəsinə sadiq qalan prinsipial bir insan idı.

Canni BUKİKKİO

Onun adı dünya tarixinə həmişəlik yazılıcaqdır.

L. SLUTSKI

Biz həqiqətən Böyük insani, Qoca Qafqazın məgrur oğlunu itirdik.

Q. MAXAÇOV

Şərəf və ləyaqət zirvəsinə fəth edən Ulu öndər Heydər Əliyev dünəsini dəyişdikdən sonra əbədiyyət zirvəsinə ucaldı. O, hər tarixi şəxsiyyətə nəsib olmayan şərəfləri bir ömür yaşadı. Doğrudan da, nəhəng dağların əzəməti

ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEV HAQQINDA DEYİMLƏR

O, xalqının qayğısına qalırdı və özünü xalqına fəda etdi.

Claubeng CLU

Ona yaxın olmaq möcüzə idi. Həyatda yalnız bircə dəfə baş verə biləcək möcüzə.

Herri HOULIHƏN

Heydər Əliyev böhranlı dövrə, mübarizə anlarında təleyüklü qərarlar qəbul ediləcək vaxtda millətin ehtiyac duyduğu lider idi.

Efraim SNEH

Bir çox ölkələrdə yeni zəmanənin yaradıcıları onun nadir

uyaqdan daha yaxşı göründüyü kimi, dühaların da böyüklüyü, bəşəriyyət üçün gərəkliliyi özlərindən sonra daha çox hiss olunur. Bunu Azərbaycan xalqı daha yaxşı bilir. Çünkü onun ümummilli lideri belə dahi şəxsiyyət idi.

Ulu önder Heyder Əliyevi təkcə azərbaycanlılar deyil, sovetlər birliliyinin əksər xalqları, onu yaxından tanıyanlar da çox sevirdilər. Büyük öndərin portretini çəkmiş məşhur rus rəssamı Safronovun ümummilli liderimizin vəfatından sonra matəm günlərində dediyi bir fikir heç vaxt yadından çıxmır: "Heydər Əliyevi təkcə müsəlmanlar deyil, xristianlar, digər dinlərdən olan insanlar da sevirdilər. Ona görə də onun vəfati bütün bəşəriyyət üçün əvəzsiz itkidir".

Büyük öndərin şəxsiyyəti öyrənilməmiş bir dünyadır. O, Vətəni ən çıxılmaz, ən mürəkkəb, ən ağır vəziyyətdən ağla-gəlməz iradə və bacarıqla çıxardı. Və çox böyük cəsarətlə demək olar ki, Azərbaycan tarixinin XX əsrəkəri böyük bir dövrü məhz onun adı ilə bağlıdır. O, Azərbaycan dövlətinin qurucusudur. Bu quruluğu

BƏNZƏRSİZ DAHİ

təcrübəsindən mütləq bəhrələnəcəklər.

Oljas SÜLEYMANOV

Ən çətin vəziyyətlərdə yeganə düzgün və dəqiq qərar tapmaq bacarığı həm ölkədə, həm də bütün dünyada ona şöhrət və hörmət qazandırdı.

Georgi ŞYOKİN

Bu dahi insan digər dahilərdən qat-qat böyükdür.

Nikas SAFRONOV

Heydər Əliyev hər bir millətin şərəfi ola bilərdi.

Sergey BABURİN

ötən əsrin 60-ci illərindən başlamışdır. Böyük şəxsiyyət müxtəlif zamanlarda, ayri-ayrı qurum və siyasi quruluşlarda rəhbər işçi kimi fəaliyyət göstərədə, həmisə ürəyi xalqı ilə birgə döyünmüş, həmisə doğma Azərbaycana xidmət etmişdir. Onun fəaliyyətindən azərbaycanlıqlıdan kənar heç nə olmayıb. Yəqin ki, zaman keçəcək, Heydər Əliyevin Azərbaycan naminə fəda etdiyi ömrünün hər məqamına, hər səhifəsinə yeni-yeni əsərlər ithaf olunacaq, onun Azərbaycan və bəşəriyyət üçün nə qədər dəyərli şəxsiyyət olduğu bu gün düşündüümüzdən qat-qat artıq təsdiqini tapacaq. Bu baxımdan böyük öndərin ömür yolumun bozı məqamlarına nəzər salmaq çox gərkəlidir.

Məlumdur ki, ötən əsrin əvvəllərində - bütün qırğınlar və represiyalar dövründə azərbaycanlılara qarşı ağlaşığımız vəhşiliklər törədən, həyata keçirilən represiyaların icraçıları erməni daşnakları olmuşdur. O illər minlərlə azərbaycanlılarının qətləne fərman verenlər onlar idilər. Büyük siyasi xadim Heydər Əliyev Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildən isə bu quruma

rəhbərlik edəndən sonra azərbaycanlıların bu sistemdə işə cəlb olunması üçün şərait və imkan yaradıldı. Bu, çox böyük bir iş idi. Sovet rejiminin ən sərt bir zamanında Təhlükəsizlik Komitəsini Azərbaycan xalqına düşmən mövqə tutan qeyri-millətlərdən təmizləyərək, burada çalışan azərbaycanlıların sayını artırmaq asan məsələ deyildi. Məhz Heydər Əliyevin Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinə azərbaycanlıları gotirməsi xalqımıza qarşı yönəlmüş növbəti qırğınlara qarşısını alırdı. Bu, Vətən və xalq üçün çox böyük xidmətdir.

1970-1980-ci illəri - Heydər Əliyevin Azərbaycan KP MK-nin 1-ci katibi işlədiyi dövrü isə imperiya tərkibində olmasına baxmayaraq, Azərbaycan tarixinin qızıl dövrü, intibah dövrü adlandıranlar səhv etmirlər. Bugünkü dövlətçiliyimiz üçün vacib olan elmi, iqtisadi, sosial-mədəni potensialın təməli Heydər Əliyevin sayəsində məhz o dövrdə qoyulmuşdu.

1972-ci ildə Azərbaycanda C. Naxçıvanski adına Hərbi Məktəbi yaratmaqla böyük öndər elə bugünkü ordumuzun təmolini qoymuşdu. Sərt sovet rejimində Azərbaycanda gələcəkdə Vətənimizin maraqlarına xidmət edə biləcək peşəkar

Əliyev Azərbaycan xalqının qurtuluş mübarizəsinin öününe keçdi.

1990-1993-cü illər - üç il ümummilli liderimizin fəaliyyətinin Naxçıvan dövrüdür. Buraya gəldiyi ilk gündən Azərbaycanın qurtuluş mücadiləsinə başladı. Naxçıvan blokadaya alınmışdı, harayına cavab verən yox idi. Səriştəsiz rəhbərlər, kürsü düşkünleri Azərbaycan torpaqlarını hərraca qoymuşdular. Dəhşətli dərəcədə ağır bir vəziyyətdə Heydər Əliyev misilsiz siyasi dühası, böyük diplomatik peşəkarlığı, müdrikiliyi sayəsində Naxçıvanın camaatinin mübarizliyinə, əzmkarlılığına arxalanaraq, muxtar respublikanı ən ağır sinəqlərdən çıxardı, ermənilər Naxçıvanı işğal edə bilmədilər.

Böyük cəsarətlə demək olar ki, Azərbaycanın milli müstəqilliyinin ilk təməli Naxçıvanda qoyuldu. Muxtar respublikanın adından "sovət", "sosialist" sözləri atıldı. Ali Sovet Ali Məclis adlandırıldı. Azərbaycanın üçrəngli bayraqı ilk dəfə Naxçıvan Muxtar Respublikasında qaldırıldı. 1990-ci il yanvar hadisələrinə siyasi qiymət verilməsi, Dünya Azərbaycanlılarının Həmreyliyi Günü kimi tarixi qərarlar və digər cəsarətlə addımlar atıldı.

Bu illər həm də Azərbaycan öz tarixinin ən ağır, ən faciəli dövrünü yaşayırdı. Cəbhədə ağır məğlubiyyətlər, xəyanətlər, satqınlıq, vəzifə əle keçirmək namən müqəddəs torpaqlarımızın hərraca qoyulması adı hal almışdı. Ölkədə demək olar ki, hakimiyətsizlik idi. Xalq vahimə və tə-

hərbi təhsil ocağı, hərbi məktəb yaratmaq və həmin məktəbə azərbaycanlıının adını vermək çox böyük risk və cəsarət tələb edirdi. Bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin bir çox generalları məhz C. Naxçıvanski məktəbinin məzunlarıdır və onlar Heydər Əliyevin yaratdığı hərbi litseyin məzunları olduqları üçün fəxr edirlər.

Bu dahi insan ən istedadlı yazılıçı ilə yazılıçı, ən istedadlı rəssamlar rəssam, hərbçi ilə hərbçi kimi dialoqa girirdi. Hər bir sahə ilə bağlı gözəl çıxışları, Şərq və Qərb mədəniyyətinin özündə birləşdirən nitqləri, orijinal fikirləri dincələyici və tamaşaçıya zövq verirdi.

Ümummilli liderimizin fəaliyyətinin bir dövrü də Moskva ilə bağlıdır. 1987-1990-ci illər Qorbaçov rejiminin Heydər Əliyevə qarşı həyata keçirdiyi təqib dövrüdür. O illərdə də Heydər Əliyev doğma xalqı üçün yaşamışdı. 1990-1993-cü illər Heydər Əliyevin Vətən naminə mübarizəsində xüsusi yer tutur. Azərbaycan "ölüm ya olum" arasında çırpinır. Xarici dövlətlərin maraqlarına xidmət göstərən şəxslər, heç bir idarəcilik qabiliyyəti olmayanlar ölkəni dağıdırıb məhv olmaq təhlükəsi ilə üzüze qoymuşdular. Bu zaman Vətənin ümidi Heydər Əliyev idi.

20 Yanvar qırğını töredildiyi zaman ümummilli liderimiz həyatını təhlükə qarşısında qoysaq Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyinə gəldi. Azərbaycan xalqına başsağlığı verdi və azərbaycanlılara qarşı kütləvi qırğının qarşısının alınmasını tələb etdi. Bu tələblə də Heydər

laş içərisində idi. Müəyyən insanlara, müəyyən qurumlara xidmət edən silahlı dəstələrin küçələrdə atışmasından insanlar evinde də rahat ola bilmirdilər. Qanunsuzluq baş alıb gedirdi.

Ölkədə vəziyyət dözləməz həddə çatmışdı. Xalq dərk etdi ki, artıq öz sözünü deməlidir. Odur ki, 1993-cü ilin iyun günlərində böyük öndər xalqın tələbi ilə yenidən Azərbaycanda hakimiyyətə qayıtdı. Bununla da xarici və daxili düşmənlərin Azərbaycanı parçalamaq, müstəqilliyimizi məhv etmək planları puç oldu. Vətəndaş mühərribəsi alovu söndürdü, dövlət çevrilişi cəhdlərinin qarşısı alındı. Heydər Əliyev Azərbaycan üç dəfə vətəndaş mühərribəsindən xilas etdi. Təkcə bu fakt Heydər Əliyevin Azərbaycan tarixində əbədi qalması üçün yetərlidir. O, Vətənin azadlığı, müstəqilliyi namən canını belə qurban verməyə hazır olduğunu sübut etdi. Əvvəlki rəhbərlərdən fərqli olaraq dərəcələri ayaqda Vətənini, xalqını qoyub qaçmadı. Xalqın ruh yüksəkliyi artdı, inamı özüne qayıtdı.

Ümummilli liderimiz ölkədə sabitlik yaratdı. Hüquq-mühafizə orqanlarını sağlamlaşdırıldı. Cinayətkarlığa qarşı qətiyyətli mübarizəyə başladı. Ölkə cəzasızlıq sindromundan xilas oldu, "cəzanın labüdüyü" prinsipi bərqrər edildi. Bu isə, nəticədə, ölkədə kriminogen durumun tədricən tam nəzarətə götürülməsini reallaşdırıldı.

(Davamı 3-cü sahifədə)

(Əvvəli 2-ci səhifədə)

Tam demokratik prinsiplərə cavab verən ilk milli Konstitusiyamız qəbul edildi. Dövlətin idarə olunmasında hakimiyət bölgüsü beynəlxalq təcrübəyə uyğun aparıldı. Dünya standartlarına uyğun ədliyyə və prokurorluq sistemi yaradıldı. "Heydər Əliyev Konstitusiyası", "Hüquqların manifesti" adını almış Konstitusiyamız imkan verdi ki, bütün sahələr üzrə demokratik prinsiplərə əsaslanan qanunlar qəbul edilsin.

Ümummilli liderimiz hakimiyətə qayidian kimi ölüm hökmünün icrasına moratorium qoydu. Daha sonra onun təşəbbüsü ilə Cinayət Məcəlləsinin bir sıra maddələrindən ölüm hökmü çıxarıldı. Nəhayət, 1998-ci ildə bu cəza növü ölkəmizdə bir-dəfəlik ləğv olundu. Şərqdə ilk belə addım yüz illər sonra da yadda qalacaq.

Terrorizm, korrupsiya, narkotik vəsiti tələrin qanunsuz dövriyyəsi və digər ağır, təhlükəli cinayət növlərinə qarşı mübarizə sahəsində mühüm qanunlar qəbul edildi. Ümummilli liderimiz bu sahələrdə fərmanlar, sərəncamlar imzaladı, mübarizənin səmərəliliyini yüksəltmək üçün prokurorluq orqanlarının qarşısında konkret vəzifələr qoydu.

İqtisadiyyatı dirçəltmək üçün "Əsrin müqaviləsi" mühüm rol oynadı. Azərbaycana gətirilən sərmayələr hesabına yeni neft strategiyası inkişaf etdirildi, iq-

BƏNZƏRSİZ DAHİ

tisadiyyatın digər sahələri dirçəldildi, əhalinin sosial vəziyyəti tədricən yaxşılaşmağa başladı.

Dünya təcrübəsini nəzərə alan böyük öndər Dövlət Neft Fondu yaratdı, onun şəffaf fəaliyyət göstərməsini təmin etdi və bildirdi ki, neft gəlirləri tək bugünkü nəslin deyil, həm də gələcək nəsillər üçündür. Odur ki, bu vəsaитlər qorunub saxlanmalı, ən zəruri sahələrə xərclənməlidir.

Bəli, həyatda qeyri-adi bacarığa, zəkaya, tükənməz enerjiyə malik insanlar olur. Onlar dünyaya xüsusi missiya ilə gəlirlər. Dünyanın nizamı pozulanda, insanlar fəlakətlə üz-üzə qalandı. Ulu Yaradan belə seçilmişləri dünyaya bəxş edir. Tarix sübut edir ki, belə liderlər mövcudluğu təhlükə altında ola dövlətin xilaskarı kimi gəlirlər və onun sonrakı inkişafının təminatçısına çevrilirlər. Məsələn, Prussiyanın tarixində Böyük Fridrix, ABŞ-in tarxində Corc Vaşinqton və Avraam Linkoln, Türkiyənin tarixində Böyük Atatürk belə seçilmişlərdən olublar, öz dövlətlərində xilaskarlıq missiyasını böyük iradə və peşkarlıqla yerinə yetiriblər. Azərbaycanın çağdaş tarixində isə bu missiya ümummilli liderimiz Heydər Əliyevə verilmişdir. Müstəqillik tariximizə qısa nəzər salanda qeyri-ixtiyari bu şəxsiyyətin heyata keçirdiyi mühüm təleyüklü məsələlərin qarşısında heyretlenirsin. Bəlkə də heç bir lider xarabalıqlara çevrilmiş ölkəni on il ərzində iqtisadi-siyasi cəhətdən ayağa qaldırıb, dünyada sözükeçən dövlətə çevirə bilməyib. Ancaq Heydər Əliyev bunu bacardı.

Heydər Əliyev xalqına arxalanan və xalqının arxalandığı müdrik lider idi. Bunu xalqımız çox yaxşı bildiyindən ölkənin ən ağır çağında da ona üz tutdu. Təkidlə yenidən Azərbaycanda hakimiyətə gətirdi. Heydər Əliyevin nəyə qadir olduğunu düşmənərimiz, xüsusən ermənilər dəha yaxşı bilirdilər. Ermənilərin tanımmış siyasetçiləri dəridən-qabıqdən çıxırdılar ki, Heydər Əliyev Azərbaycana qayıtməsin. Erməni siyasetçiləri deyirdilər ki, XX

əsrədə türkün iki böyük lideri var: Atatürk və Heydər Əliyev.

Böyük öndər xalqın təkidi ile yenidən Azərbaycanda hakimiyətə qayıdan sonra siyaset aləmində, dövlət quruculuğu işində elə çevik, uzaqqorən, perspektivli gedişlər etdi ki, onun müstəqil Azərbaycan Respublikası rəhbərliyində

olduğu hər gün politoloq və sosioloqlar, tarixçilər üçün sanballı təhlil materialları, elmi araşdırımlar mövzusudur.

Azərbaycanın düşmənleri ölkəmizin iqtisadiyyatına ciddi zərbələr vurmaq üçün dəridən-qabıqdən çıxdıqları bir vaxtda böyük siyasi xadim Qədim İpək yolunun bərpası məsələsini qaldırdı. Və sübut etdi ki, ulularımız müdrik olublar, dünyada Şərqlə Qərbi birləşdirən ən səmərəli yol elə Qədim İpək yoludur. Dünya dövlətlərini məntiqlə inandırdı. Onların elmi institutlarının on illərlə işleyib bir nəticəyə gələ bilmədiyi problemi Heydər Əliyev Bakıda keçirilən bir beynəlxalq konfransda söylədiyi çıxışında elmi əsərlərlə şərhini verdi.

Ümumiyyətlə, ümummilli liderimizin bütövlükde Azərbaycan üçün etdikləri nə-

hayətsizdir, sonsuzdur, ölçüyügəlməzdir. Hər birimiz bu inkişafın şahidi olmuşuq və bününlər sadalamağa ehtiyac duymuram.

Bütün bunlar üçün, müstəqil Azərbaycanın azad vətəndaşları olduğumuza görə dahi xilaskara, Heydər Əliyevə borcluyuq. Vətənimizi Heydər Əliyev kimi sevsək, dövlətimizə, dövlətçiliyimizə qarşı çıxınlarla barışmaz olsaq, siyasi kursunun layiqli davamçısı olan möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin etrafında six birləşsək, kifayet edər. Ümummilli liderimizin daim Azərbaycanla, xalqımızla birgə olan ruhu sırasında bunu etməyə borcluyuq.

BORTDA AD

CƏSARƏTLİ VƏ MƏRD GENERAL

Həbibulla Eynulla oğlu Hüseynov 1910-cu ildə Bakuda, neftçi-fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. 14 yaşından muzdurluq etmiş, Bakı dəniz limanında yüksək işləmişdir. Müxtəlif dildə danışan liman yüksəkləri bu çəvik, öz yaşına görə fiziki cəhdən güclü oğlanın xətrini çox istəyirdilər. Əməksevərliyi, tapşırılan işi vaxtında icra etməsi kollektivin xoşuna gəldi. Kəmərinin altındakı maraqlı kitablardan onun yol yoldaşı idi. O, istirahət dəqiqliyindən yüksəltmək üçün prokurorluq orqanlarının qarşısında konkret vəzifələr qoydu.

H. E. Hüseynov hərbi təhsilini fərqlənmə diplomu ilə bitirib atıcı taqım komandiri ixtisasına yiyələnmiş və Stavropol zenit-artilleriya alayında, zenit batareyasının atıcı taqım komandiri vəzifəsinə təyinat almışdı.

Görkəmli hərbi sərkərdə, artilleriya general-leytenantı Əliağa Şıxlinskiniň sağıldı Həbibulla Hüseynov sovet artilleriyasının yeni texnikasını səyələrə öyrənməklə yanaşı, teatra, kinoya getməyə də vaxt tapır, gəncliyində olduğu kimi, çox mütlək edir, idmanla məşğul olurdu. Gənc komandırın hayatı bulaq kimi qaynayırdı...

Lakin ikinci Dünya müharibəsi dinc günlərə son qoydu. Bir faşist mərmisindən qopan qəlpə onun bə-

laca qızının həyatını qara torpağa tapşırıdı.

Sovet zabitlərinin ailələrinin tələsk şərqi köçürüldüyü zaman, Həbibulla Hüseynov öz ailəsini yola sala bilməmişdi. Ailəsini onun yoldaşları, alay dostları köçürüdürlər, çünki divizion komandiri həmin vaxt, mühərribənin ilk dəqiqlərindən öz zenitçilərinin yanında idi.

Həmyerlimiz mühərribənin ağır yollarında düşməni amansızcasına məhv edərək həm doğma torpağın, həm də Polşa, Ruminiya, Çexoslovakiya, Macaristan torpaqlarının azad edilməsinə nail olmuşdu. O, Stalinqraddan Şərqi Prussiyaya qədər canlı döyüş yolu keçmişdir. Həmişə on sırada olan, mərd və məhkəm iradəli, qələbəyə böyük inam bəsləyən Həbibulla Hüseynov qələbə uğrunda son nəfəsinə dər vuruşmuşdur. Onun sinəsinə mərdlik və əigidlik əlaməti olan ordenlər - "Qırmızı Bayraq", "Qırmızı Uluduz", "İdərcəli Vətən mühərribə-

si" ordenləri, Stalinqrادın müdafiəsi uğrunda" medallı və s. bəzəyirdi.

Həbibulla mühərribənin ilk günlərində qohumlarına məktublarında yazırıdı: "Döyüşçülərimizin işi ağırdir, lakin onlar hitlerçi alçaqlarla qəhrəmancasına vuruşurlar. Çox fədakar vuruşurlar. Alman aviasiyası hələlik havada hökmərlənir, biz zenitçilər faşist quzğunları ilə gecə gündüz vuruşmalı oluruq. Təkcə bir ay ərzində hissəmizin döyüşçüləri düşmənin 57 təyyarəsini vurmuş, minden çox faşist əsgər və zabitini qırımsızdır. Biz bilirik ki, bu mühərribədə iş asan olmayıcaq, lakin əminəm ki, o, bizim qələbəmizlə qurtaracaqdır".

İstedadlı general, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, döyüş dostu Həzi Aslanovun ölüm xəbərini ağır iztirabla yaşamışdır. Onlar Pribaltika torpaqlarında bir-birinin lap yaxınlığında vuruşmuşdular. Döyüş dostu Həzinin, qızının, milyonlarla sovet adamlarının

ölümündən sonra Həbibulla Hüseynovun alman-faşist işgalçılara qarşı kini daha da artmışdı.

...1945-ci il aprel ayının 16-da Zemland yarımadasında, Qeydax kəndinin etəyində siddətli döyüş gedirdi. Dənizə tərəf sıxışdırılmış düşmən ümidsizlikle hücumu dəfə etməyə çalışırdı. Düşmənin növbəti əks-hücumlarının birində H. Hüseynov düz hədəfə vuran topların yanında idi. Düşmənlə əlbəyaxa döyüş başlamışdı, vuruşmanın qızığın çatığında yaxınlıqda alman mərmisi partladı. Diviziya komandiri qəhrəman Hüseynovun ürəyi döyünmək dən dayandı.

Döyüş dostları bu mərd, cəsur, istedadlı komandırın cənəzəsini Keñiçberdən Litva SSR-in Kansukas şəhərinə getirmiş, burada ona əsgər ehtiramı göstərməklə, hərbi qəbiristanlığında dəfn etmişlər.

Alman-faşist işgalçılari ilə mübarizədə böyük əgidlik göstərdiyinə görə SSRİ Ali Sovetinin Reyasət Heyəti 1945-ci il 29 iyun tarixi fərmanı ilə ölümündən sonra Həbibulla Eynulla oğlu Hüseynovu Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Tbilisi hərbi məktəbinin kuranti Həbibulla Hüseynov 19 yaşında Sov. İKP-nin üzvü, 33 yaşında qvardiya diviziyasının komandiri olmuşdur.

Kalininqradda balıqçı gəmilərindən biri Həbibulla Hüseynovun adı nadir. Xəzərdə də gövdəsinə xalqımızın əigidən qələbə üzür. "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin tankerlərdən biri Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həbibulla Hüseynovun adını daşıyır.

8-ci Mikrorayonda Tennis Akademiyasının qarşısındaki həmisi gül-cicək görünür, 83 sayılı orta məktəb-litseyə də Sovet İttifaqı Qəhrəmanın adı verilib.

M. EYNİYEV

23 DEKABR BƏLƏDİYYƏ SEÇKİLƏRİ GÜNÜDÜR

23 dekabr bələdiyyə seçkiləri gündür. Mərkəzi Seçki Komissiyasının sədri Məzahir Pənahovun məlumatına görə, Azərbaycanda bu dəfə bələdiyyə seçkilərində iştirak etmək üçün 37100 nəfərdən çox namizəd qeyd alınıb. Bu da 2009-cu ildəki seçki ilə müqayisədə 7 min nəfər çoxdur. Belə ki, əgər bundan əvvəlki seçkilərdə hər bələdiyyə üzvüyünə orta hesabla 2-yə yaxın namizəd düşürdüsə, bulinkyər hər bələdiyyə yerinə 2,5 namizəd qeyd alınıb. MSK-dan onu da bildiriblər ki, Azərbaycanda 1607 bələdiyyəyə seçkilərin yüksək səviyyədə təşkil olunması üçün lazımi şərait yaradılıb. Seçki təhliliyi və təşviqatı ilə bağlı

1436-sı qapalı, qalanları açıq yer olmaqla, ümumilikdə 2837 məkan müəyyən edilib.

Bələdiyyə seçkiləri ilə bağlı seçkiqabağı təşviqata səsvermə gününə 23 gün qalmış başlanılmış və səsvermə gününə 24 saat qalmış dayandırılacaqdır. Səsvermə günü və ondan əvvəlki gün saat 18:00-dan başlayaraq seçkiqabağı təşviqatın aparılmasına yol verilmir.

Seçkiqabağı təşviqat qeydə alınmış namizədlər, namizədləri qeydə alınmış siyasi partiyalar, siyasi partiyaların blokları, onların səlahiyyətli nümayəndələri, vəkil edilmiş şəxsləri tərəfindən həmin şəxslərə verilmiş solahiyətlər çərçivəsində aparılır.

Qanunvericiliyin tələbinə görə bəzi subyektlər (xarici dövlət-

ler və xarici hüquqi şəxslər; xarici vətəndaşlar; vətəndaşlığı olmayan şəxslər; 18 yaşına çatmamış vətəndaşlar; beynəlxalq təşkilatlar və beynəlxalq ictimai hərəkatlar; dövlət hakimiyəti orqanları və bələdiyyə quşrumları; dövlət, bələdiyyə təşkilatları və idarələri; seçkilərin təyin edilməsi haqqında qərarın rəsmi dərc edildiyi günə kimi olan vəziyyətə görə nizamnamə kapitalında dövlətin və ya bələdiyyənin iştirak payı 30 faizdən artıq hüquqi şəxslər; hərbi hissələr; xeyriyyə təşkilatları, dini birliliklər, idarələr və təşkilatlar; anonim ianə köçürünlər və sair) tərəfindən seçkiqabağı təşviqatın aparılması qadağandır.

Bundan başqa, KIV-də seçkiqabağı təşviqat aparılkən seç-

XƏZƏRİN SƏVIYYƏSİ AŞAĞI DÜŞÜB

Son illər Xəzər dənizinin səviyyəsi azalır. Artıq azalma 28 metrə çatıb. Bu, təxminən keçən əsrin 70-ci illərində olan səviyyədir. Bunu jurnalistlərə AMEA Coğrafiya İnstitutunun direktoru Ramiz Məmmədov deyib. Onun sözlərinə görə, bunun əsas səbəbi iqlim amilidir. İqlim amilinin özünün də komponentləri var. Yəni bunun su balansı, gəlir və çıxar hissəsi var. Gəlir hissəsi əsasən dənizə axan çaylar və səthində düşən yağışlardır. Çıxar hissəsi isə səthdən buxarlanması təşkil edir. Əgər bu nisbət dəyişərsə, səviyyə də dəyişir. Yəni gələn su çıxdırsa, səviyyə artır, əksinədirse, azalır.

R. Məmmədov bildirib ki, Xəzər dənizinin gəlir hissəsinin əsasını Volqa çayı təşkil edir. "Son bir neçə ildə Volqa çayının suyu azalmağa başlayıb. Bu il isə həddindən çox azalıb və ildə 200 kubkilometr düşüb. Adətən bolşulu illərdə bu çayın suyu 300 kubkilometr olur. Məsələn, Xəzər dənizinə 5 kubkilometr su töksək, dənizin səviyyəsi 1 sm qalxar. Təsəvvür edin ki, 100 kubkilometr su gəlmədi. Bu, artıq 20 sm deməkdir. Bundan əlavə, düşən yağışının miqdarı da azalıb."

Institut direktoru qeyd edib ki, Xəzər dənizinin səviyyəsinin həm qalxması, həm də enməsinin mənfi tərəfləri var: "Suyun səviyyəsi qalxanda ətraf əraziləri su basır, azalanda isə ilk növbədə limanlar əziyyət çekir. Cənubi gəmilər limanlara yanala, onlar üçün düzəldilmiş hidrotexniki qurğulara yaxınlaşa bilmir. Ən əsası isə bioloji məhsuldarlığın həcmi azalır. Yəni bu, həm ekoloji, həm də sosial-iqtisadi baxımdan problemlər yaradır."

Onun fikrinə, Xəzərin səviyyəsinin enməsi heç də həyəcan təbili çalışmasına əsas vermir: "Biz bilməliyik ki, bu təbii su obyektiin belə xüsusiyətləri var. Buna sadəcə adaptasiya olunmalı, uyğunlaşmalıdır. Bəzən Xəzərin suyunun temizlənməsindən danışırlar. 79 min kubkilometr suyu temizləmək olarmı? Sadəcə onu çirkəndirməmək lazımdır. Eynilə de onun səviyyəsini idarə etmək çox çətindir. Bunun üçün gərək bütün Xəzəryani ölkələr bir araya gəlsin. Bu da həllolunmayan məsələdir. Sadəcə bu məsələyə uyğunlaşmaq, hansı qurğunu hansı məsaflədə tikmək lazımdır. Bəzən əsaslı tikintiləri bu qədər yaxın təkə bilərsən. Amma əsaslı tikintiləri bu qədər yaxın təkə bilməzsiniz. Bakı kəndlərinə fikir verin. Heç bir kənd tarixən dənizin tam qırığında olmayıb. Onlar sonradan böyüyərək dənizə yaxınlaşıblar. Babalarımız elmə məşğul olmasalar da, buna bilib, çəkilib kənardə məskən salıblar."

BİR GƏ TƏLİMLƏR KEÇİRİLƏCƏK

2015-ci ildə Xəzər dənizində sahiləni ölkələrin iştirakı ilə hərbi təlimlər keçiriləcək. APA-nın "RIA Novosti"yə istinadən verdiyi məlumatə görə, üçtərəfli təlimlərdə Rusiya, Azərbaycan və Qazaxıstan

hərbi-dəniz qüvvələri iştirak edəcək.

Ayrıca olaraq Rusiya və Azərbaycan hərbi-dəniz qüvvələrinin ikitərəfli təlimləri də keçiriləcək.

Rusiya Cənub-Şərqi Dairəsindən bildiriblər ki, Rusiya tərəfin-

dən təlimlərdə "Buyan" və "Buyan-M" kiçik raket gəmiləri iştirak edəcək. Bu gəmilərin əsas vəzifəsi ölkənin iqtisadi zonasının mühafizəsidir.

Qeyd edək ki, "Buyan" və "Buyan-M" gəmiləri ilk dəfə beynəlxalq təlimlərdə iştirak edəcək.

SUYUN ALTINDA...ŞƏHƏR?

Yaponianın "Shimizu Corp." şirkəti suyun altında nadir ekoloji xüsusiyətlərə malik "Ocean Spiral" şəhərinin layihəsini təqdim edib. Təqribən 25,3 milyard dollara başa gələcək şəhərdə beş min insanın yaşayacağı bildirilir.

Sirkətin yaydığı məlumatda deyilir ki, layihə əsasən 3 hissədən ibarət olacaq və onun yalnız yuxarı hissəsi suyun üzərində yerləşəcək. Sferadan kənara beş futuristik körpü ayrılr, bir qədər kənarada isə trapesiyaşəkilli üzən sədlər diqqəti cəlb edir. Dairəşəkilli konstruksiyanın mərkəzindəki qüllədə 350 adı, 50 suit kateqoriyalı mehmanxana nömrəsi, 50 min kvadratmetr ərazini əhatə edən apartamentlər, ofislər, həmçinin elmi-tədqiqat mərkəzi yerləşəcək. Sfera aşağı hissədə okeanın 3-4 kilometr dərinliyinə gedən 15 kilometr uzunluğunda spiralla birləşəcək. Spiralin digər başında "yer ferması" adlanan və dəniz dibinin ehtiyatlarını analiz edən tədqiqat mərkəzi yerləşəcək.

Layihəyə əsasən, buradakı generatorlar üçün enerji yuxarıdağı isti və dərinlikdə yerləşən soyuq suların fərqindən alınacaq. Bundan əlavə, metanogenlərin və distillə edilmiş suyun köməyi ilə karbon qazından alınacaq metandan da enerji mənbəyi kimi istifadə olunacaq. Şirkətin nümayəndələrinin bildirdiyinə görə, layihə 2030-cu ildə həyata keçiriləcəkdir.

YAĞIŞ YAĞDIRMAĞIN YENİ ÜSULU

Sukuba universitetindən olan yaponiyalı alımlar qrupu yağış yağıdırmaq üçün yeni üsul tapıblar. Bunun üçün adı "Kola kola" butulkasında olan inqredient kimi maddəni havaya püs-kürtmək lazımdır.

Tədqiqatçılar artıq uğurlu eksperiment də keçiriblər. Onlar bir saat ərzində Miyake adası üzərində təyyarədən maye karbon qazı püşkündüblər. Müəyyən vaxtdan sonra mütəxəssislərin güman etdiyi kimi, yaxınlardakı adalarla yağış yağış, hətta bəzi yerlərdə yağışının miqdarı saatda 10 mm-ə çatıb. Karbon qazı püşkündülən vaxt buludlarda temperaturu sürətlə aşağı salaraq buxarlanmağa başlayır. Bu proses buludlarda kondensasiyaya səbəb olur. Su damcıları buz kristallarına çevrilən vaxt yağış yağmağa başlayır. Yaponiyalı alımların sözünlərinə görə, bu gün istifadə olunan gümüş yodiddən fərqli olaraq, karbon qazı daha təhlükəsizdir və dəha çox yağıntıya səbəb olur.

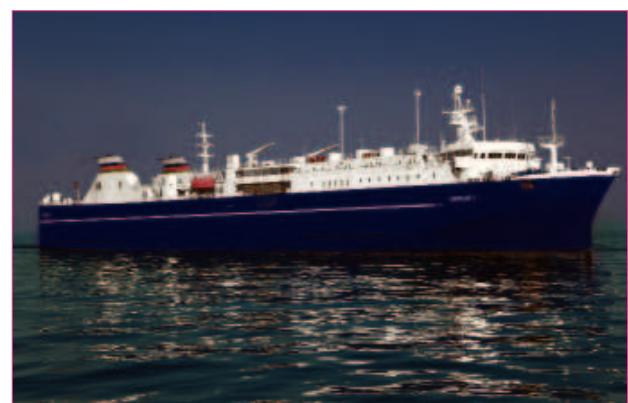

rir. Göstərilən şərtlərə əməl olunmaması qanunla müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyət yaradır.

Hazırda Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliliyi irəli sürülmüş 15 minə yaxın şəxs seçki marafonuna qatılıb. YAP-in yerli şöbələrində yaradılmış seçki qərargahları partiyadan olan deputatların, ziyanlıların iştirakı ilə seçicilərlə görüşlər keçirir, öz namizədlərinin təbliğat və təşviqatını aparırlar.

"23 dekabr bələdiyyə seçkilərində kimə səs verəcəksiniz?" suali ilə müraciət etdiyimiz "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin işçiləri əvvəlki seçkilərde olduğu kimi, bu dəfə də Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədlərini dəstəkləyəcəklərini bildirdilər.

Dənizlərə gözəllik verən gəmilərimiz

DÜNYANIN ƏN BÖYÜK DƏNİZ SAVAŞI

Çanaqqala başriyiyətin savaş tarixi nə ən qanlı və qurru müharibəsi kimi yarışır. Birinci Dünya savaşını qalib şəkildə bitirmək istəyən imperialist qüvvələrin bir əsr öncə məqsədləri Gelibolu yarımadasında Çanaqqala boğazından keçərək İstanbulu əla keçirib. Türkiyəyə sahib olmaq idid. Rusiya boğazları əla keçirib dənizlərə çıxmağı hədfləyərkən, İngiltərə Süveyş kanalı və Hind yoluñun təhlükəsizliyi üçün Fələstini əla keçirmək planını hazırlayardı, italyanların niyyəti isə Antalyaya yiyələnmək idi. Bu savaş Türkiyəyə ağlagəlməz müsibətlər gətirsə də, qəhrəman türk əzmi dünyani sarsıdı. Çanaqqala savaşı dastanlara, nağıllara çevrildi, Qərb generalları heyrətlərini gizlədə bildilər.

XX əsrin əvvəllərində dünyadan bir çox ölkəsində, o cümlədən Türkiyə etrafında cərəyan edən mürəkkəb siyasi və qanlı hadisələr 1914-cü ildə Birinci Dünya müharibəsinin başlanmasına və milli azadlıq hərəkatının inkişafına səbəb oldu. Balkan müharibəsindəki uğursuzluq, ölkədə baş verən siyasi vəziyyətin gərginliyi Osmanlı sultanlığını çökdürməş və Türkiyəni hər mənada tüktəmişdi. Diger tərefdən də ölkə Qafqazda ruslarla ağır müharibə aparırdı. Sariqamışda yüz minə yaxın türk əsgəri şəhid olmuşdu. Türkiyə geyim, ərzaq, silah-sursat və tibbi ləvazimat baxımından acınacaqlı durumda idi. Avropaya da bu, lazım idi, düşüncələrinə görə, Türkiyəyə və sularına sahib olmaq üçün bundan böyük şans və imkan ola bilməzdi. Buna baxmayaraq, Osmanlı Türkiyəsi bütün gücünü səfərbər edərək məcburən cəlb olunduğu işgalçı müharibəyə qoşuldu. Tarixin ən qədim dövrlərindən böyük strateji əhəmiyyəti malik İstanbul boğazı Qara dənizin, Çanaqqala isə Egey dənizinin qapısı hesab olunurdu. Bu boğazlar təkcə Aralıq dənizini Qara dənizə, Avropanı Asiyaya birləşdirən dar su keçidləri deyil, Aralıq dənizinin Cəbəlliyyət və Süveyş kanalı ilə integrasiya olunaraq planetin böyük dənizlərini (Atlantik və Hind okeanları kimi), matriklərinin bir-birine bağlayan, eyni zamanda geopolitik mövqeyi ilə dünya siyasetinə və iqtisadiyyatına çox böyük təsir edən strateji mövqə idi. Boğazların bu danılmaz əhəmiyyəti barədə Napoleon "İstanbul bir açardır, İstanbulu sahib olan dünyaya hökm edəcək" deyə söyləmişdi.

Rusya da müxtəlif tarixlərdə buna bənzər bəyanatlar yemiş, İstanbulu sahib olmaq üçün Birinci Dünya savaşında

Türkiyəni mərkəz xəttə çevirmişdi. Tarixçi və salnaməçilər Antanta dövlətlərinin İstanbul uğrundakı maraqlarını naqqala macərası" adlandırmışdır. Yalnız bu boğazlardan keçməklə Türkiyəyə sahib olmaq mümkün idi.

1914-cü il noyabrın 3-də səhər tezdən müttəfiq qüvvələrə - İngiltərə və Fransaya aid olan hərbi dəniz qüvvələrə Bozca adasından Çanaqqala boğazının sahil sularına daxil olaraq Osmanlı ordusunun sahilde yerləşən müdafiə istehkamlarına atəş açmağa başlayır. İngilis hərbi gemiləri Seddülbahir və Ərtogruldakı, fransız gemiləri isə Qumqala və Orhaniyyədəki müdafiə sədlərini top yağışına tutur. Lakin düşmən nə qədər güclü olsa da, boğazi ələ keçirə bilmir. Türk topçularının atdıqları hər mərmi hədəfə dəyir, düşmənin savaş gemilərini havaya sovrurdu. Hərbi dəniz hissələri müharibənin taleyini həll etmək üçün boğaz sahillərinə əlavə qüvvə göndərir. Şanlı türk ordusu bu dəfə də əzminən göstərir və müttəfiq qüvvələr buna tab gətirməyib geri çəkilirlər. Çanaqqala savaşını türk tarixinin ən əhəmiyyətli döyüüsü hesab etmək olar. Çünkü bu boğazla İstanbula yetişmək Avropa ölkələrinin bütün zamanlarda arzusu olub.

Noyabrda 1-ci və 2-ci ordunun sıradan çıxmamasına baxmayaraq, düşmən donanması boğaza daxil olmaq üçün bütün gücünü səfərbərliyə alır. Lakin bu cəhd də boş çıxır, düşmən saysız-hesabsız itki verərək geri çəkilir. Canlı itkinin çoxalması və savaş gemilərinin sıradan çıxması admiral Kardenin karyerasına son qoyur, rəhbərlik de Robekə tapşırılır. 1915-ci il martın 17-də vəzifəsinin icrasına başlayan Robek gecikmədən adanın ələ keçirilməsini nəzərdə tutan son həcüm əməliyyatına başlamaq əmri verir. Bu vaxt Yunanistan Gelibolu yarımadasını işgal etmək, mümkün olduğu təqdirdə İstanbul üzərinə yeriməkdən ötrü İngiltərəyə 3 diviziyalıq qüvvə təklif edir. Həc vaxt Rusiya ilə Avropanın məraqları İstanbul məsələsində kəsişmədiyindən bu dəfə də rus çarı ingilis səfirinə heç bir şərt altında yunan əsgərinin İstanbula girməyəcəyini bildirir və Yunanistanın bu təklifin qarşısını alır. Çünkü rus çarı İstanbulda yunan deyil, hər zaman rus görmək istəyirdi.

Martin 17-dən 18-nə keçən gecə son əməliyyat hazırlanır. Düşmən gemilərində 250-dən artıq müasir top yerləşdirilir, sahilboyu 10 müdafiə istehkam qurulur. Türklerin isə cəmi 170 ədəd köhnə topu vardır. Buna baxmayaraq, türk ordusu həllədici döyüşə hazırlaşır. Martin 17-si

axşamdan minbaşı Nəzmi bəy "Nüsret" mina döyüşü gəmisi ilə boğaz sularına 11 xətdən ibarət 26 mina düzür, hava işıqlanana qədər düzülen minaların sayı 400-ə çatır. O zaman heç kimin ağlına gəlməzdi ki, "Nüsret" in tökdüyü minalar qanlı dəniz savaşının sonunu götirocək. 18-i səhər tezdən düşmən güçleri 18

savaş gəmisi ilə döyüşə atlır. "Queen Elizabeth" və "Inflexible" zirehli gəmiləri ilə "Lord Nelson" və "AGEMENNON" savaş gəmiləri öndə gedirdi. Fransız hərbçiləri isə atəsi "Triumph" zirehli gəmisiindən açırlar. Bununla da dünyadan ən böyük dəniz savaşı başlayır. Düşmənər əvvəlcə Rumelide Məcidiyənə, sonra da Hamidiyyə istehkamlarını vururlar. Gün boyu misli bərabəri olmayan qanlı savaş davam edir. Ingilis generalları bir zaman baxır ki, gəmiləri dənizdə qərq olmuş, ordusunu tükənmüşdür. İstanbulu işgal etməyin Çanaqqala variantının mənasız olduğunu dərk edən generallar dərhal qüvvələri geri çəkməyə başlayırlar. Bu vaxt A xəttini keçməyə ciddi-cəhd göstərən fransız gəmisi "Bouvet" Həmdiyyə istehkamına atəş açmaq istərkən minaya düşüb parçalanır və 639 hərbçi ilə bərabər suya qərq olur.

"Irresistib" gəmisi son gücünü toplayıb hücumu keçmək istəyərən "Nüsret" in minaları yenə də türk ordusunun dadına çatır. Bir anın içinde hərbi zirehli gəmi döyüşçüləri ilə birləkde havaya sovrulur. Minaya düşən gəmiləri xilas etməyə gələn "Sifforno", "Gaulosio" gəmiləri də "Nüsret" in minalarının qurbanına çevrilir. 6 saat içorisində bir neçə zirehli gəmi itirən admiral de Robek 2-ci diviziyanın geri çəkilməsi əmrini verir. Martin 18-i axşama doğru Türk cəbhəsində də durum gərgin, cəhid olanların sayı minlərlə idi. Vəziyyət o yerə yetişir ki, bütün topçular şəhid olmuş, meydanda tək Seyid Çavuş qalmışdı, düşmən gəmisi isə boğaza yaxınlaşırı. Bu, baş verərsə, Anadolunun, Türkiyənin taleyi həll olunurdu. Tək bircə ədəd 276 kiloğlu ağır mərmi qalmışdı ki, onu yerində qaldırıb topun lüləsinə qoymaq üçün bir neçə döyüşü lazımdı. Bu vaxt Seyid Çavuş "Ya Allah" deyə bağıraraq ağır mərmini var gücü ilə yerindən qaldırıb topun lüləsinə qoyma və boğaza yaxınlaşan düşmən gəminin gövdəsi dağılır, suyun dibi enməyə başlayır. Çanaqqala uğrunda sonuncu dəniz savaşında attılan mərmi bu qanlı müharibənin taleyini həll edir. Qoca Osmanlı 250 min şəhid versə də, bu tarixi qələbəni sevinclə qarşılıyır. Bu savaşda kişilərlə bərabər, qadınların da qəhrəmanlıqla döyüşməsi türk tarixinin ən şanlı səhifəsidir. 1915-ci ildə Avstraliyada nəşr olunan "The Age" qəzetinin 8 sentyabr tarixli nömrəsində Y. C. Davies adlı bir əsgərin anasına yazdığı bir məktub dərc olunub: "Yaralandığım 18 may günü 18-21 yaşları arasında olan, mahir snayperci bir türk qızı açıdıği sərrast atəşlərə gözümüzə açmağa imkan vermirdi. Amma günün sonunda bir avstriyalı əsgər onu vura bildi və mon buna çox üzüldüm. Snayperci qızın ölüsünü ələ keçirdik, onun bedənində 52 gülə yarası var idi. Bu, çox qanlı savaş idi. Türk qadınları oğullarının saçına xına qoysaq onları vətənə qurban deyib, cəbhəyə göndərib. Belə qadını olan millet heç zaman basılmaz".

Saysız-hesabsız canlı qüvvə Çanaqqala boğazında dəniz canlılarına yem olسا da, məglubiyyət Çörçili məqsədindən döndərə bilmir, qısa zamanda qurulan hərbi əməliyyatlara başlamaq tapşırığı verir. Boğazdakı topçu batareyalarını ələ keçirmək üçün ingilis və fransız qüvvələri aylarla mücadilə edir, lakin Osmanlı qüvvələrinin əzminə qira bilmir.. Mustafa Kamal Paşanın ehtimal etdiyi kimi, düşmən qüvvələri son gücünü toplayaraq Martin 25-də Seddülbahirən quruya qoşun çıxarırlar və bir ay bu istiqamətdə tarixin ən qanlı savaşı baş verir. Aprelin 25-də Qumqala, Beşike, Bolayır, Seddülbahir, Anbumu, Qabatəpə, Conkbayır və Anafartlarda gedən qanlı savaşlarda hər iki tərəf çoxlu sayıda itkiyə məruz qalır.

Quru döyüslərə də isteyinə nail ola bilməyən İngiltərə və Fransa öz qüvvələrini 1915-ci il dekabrin 19-20-də Anafartalar və Arıburnudan, 1916-ci il yanvarın 8-9-da Seddülbahir cəbhələrindən geri çəkir. Türkiyəni yox etmek məqsədilə ordularını Çanaqqalağa çəkən dövlətlər 1915-ci ilin dekabrndən Gelibolu bölgəsini və Çanaqqalanı tamamilə tərk edirlər. Türkiyə ordusu qazandığı zəferlərə sübut edir ki, dünya bir yerə yiğışsa da, onun boğazından keçə bilməz.

Çanaqqala savaşı düşmənləri heyrətə götürmişdi. Beynəlxalq siyaset və diplomatiya tarixi baxımından Antanta ölkələrinin bütün diplomatik və siyasi gedişlərini darmadığın edən Türkiyənin ortaya qoyduğu əhəmiyyətli nəticəni etiraf etməkdən başqa Qərbin heç nəyə güclü çatmadı. İstanbul fəth olunmadı, Antanta dövlətləri və Rusiya bu xəzinənin açarına sahib ola bilmədilər. Cənubi İstanbulun səddi Çanaqqala, Çanaqqalanın səddi isə böyük Mustafa Kamal idi. O, cəbhədə zorun, silahın gücü ilə deyil, ağlın, zəkanın, vətən sevgisinin gücü ilə savaşırdı.

Ali baş komandan, general Hamilton bu savaşın məglubiyyətlərini, Mustafa Kamal Paşanın qəhrəmanlığını İngiltərə Hərbiyyə Nazırlığının yazdığı məktubda belə etiraf edib:

"İngiltərə Hərbiyyə Nazırlığının! Nə üçün geri çəkildiyimizi sorusunuz. Bütün gerçəyi açıqlığı ilə sizə bildirmək istəyirəm. Müharibədə çox cəsurluqla döyüşən, ən yaxşı idarə edilən əsl Türk ordusunun və polkovnik Mustafa Kamal kimi dahi bir komandanın qarşısında dayanırıq. Bunu heç bir zaman unutmayıq."

General Hamilton: Çanaqqala ingilis baş komandanı.

17.08.1915

General Tavşəndi isə türk əsgərlərinin düşmən qarşısında ətdən sıpar çəkməsi heyrləndirmişdi: "Avropana elə bir əsgər yoxdur ki, türk əsgərləri ilə müqayisə olunsun. Misal üçün Gelibolunu göstərmək istəyirəm. Orada bizim gəmilərdən açıdığımız atəş "Nüsret" in minalarının qurbanına çevrilir, 6 saat içorisində bir neçə zirehli gəmi itirən admiral de Robek 2-ci diviziyanın geri çəkilməsi əmrini verir. Martin 18-i axşama doğru Türk cəbhəsində də durum gərgin, cəhid olanların sayı minlərlə idi. Vəziyyət o yerə yetişir ki, bütün topçular şəhid olmuş, meydanda tək Seyid Çavuş qalmışdı, düşmən gəmisi isə boğaza yaxınlaşırı. Bu, baş verərsə, Anadolunun, Türkiyənin taleyi həll olunurdu. Tək bircə ədəd 276 kiloğlu ağır mərmi qalmışdı ki, onu yerindən qaldırıb topun lüləsinə qoymaq üçün bir neçə döyüşü lazımdı. Bu vaxt Seyid Çavuş "Ya Allah" deyə bağıraraq ağır mərmini var gücü ilə yerindən qaldırıb topun lüləsinə qoyma və boğaza yaxınlaşan düşmən gəminin gövdəsi dağılır, suyun dibi enməyə başlayır. Çanaqqala uğrunda sonuncu dəniz savaşında attılan mərmi bu qanlı müharibənin taleyini həll edir. Qoca Osmanlı 250 min şəhid versə də, bu tarixi qələbəni sevinclə qarşılıyır. Bu savaşda kişilərlə bərabər, qadınların da qəhrəmanlıqla döyüşməsi türk tarixinin ən şanlı səhifəsidir. 1915-ci ildə Avstraliyada nəşr olunan "The Age" qəzetinin 8 sentyabr tarixli nömrəsində Y. C. Davies adlı bir əsgərin anasına yazdığı bir məktub dərc olunub: "Yaralandığım 18 may günü 18-21 yaşları arasında olan, mahir snayperci bir türk qızı açıdıği sərrast atəşlərə gözümüzə açmağa imkan vermirdi. Amma günün sonunda bir avstriyalı əsgər onu vura bildi və mon buna çox üzüldüm. Snayperci qızın ölüsünü ələ keçirdik, onun bedənində 52 gülə yarası var idi. Bu, çox qanlı savaş idi. Türk qadınları oğullarının saçına xına qoysaq onları vətənə qurban deyib, cəbhəyə göndərib. Belə qadını olan millet heç zaman basılmaz".

Çanaqqalada döyüşən, əslən Avstriya və Yeni Zelandiyadan olan əsgərlər əsir düşdükleri zaman türkələrin onlara insanca davranışlarından heyrləndirmişlər. İngilisler tərəfindən "anzak" adlandırılan əsgərlər sonralar müxtəlif metbu orqanlarda bu savaşdan bəhs edərkən türkələr haqqında demislər: "Barbar türkələr Yer üzünü məhv edir deyə bizi Çanaqqalaya götirdilər. Biz isə onların çox alicənab, düşmənlərinə belə rehm edən mahir döyüşçü olduqlarını gördük. Əsir götürdükələr əsgerlərə son damla sularını və əkməklərinə böldürdüler". Çanaqqala savaşından sonra qoluna Türk bayrağını döydürən ingilis hərbçisi uzun illərdən sonra Nyu-Yorkda bir türk əsilli həkimlə rastlaşır, savaşda türk döyüşçülərinin qəhrəmanlığından danışır. Həkimin köməyi ilə islam dinini qəbul edib. Ömer adını alan ingilis hərbçi dünya ilə vidalaşarkən bir məsələmən kimi kəlməyi-şəhadət götərək haqq dünəsinə qovuşur.

Çanaqqala savaşında dünyadan hər yerindən gəlmış döyüşçülər var idi. Aparılan tədqiqatlar Çanaqqala zəfərində Azərbaycan oğullarının da savaşlığından danışır. Həkimin köməyi ilə islam dinini qəbul edib. Ömer adını alan ingilis hərbçi dünya ilə vidalaşarkən bir məsələmən kimi kəlməyi-şəhadət götərək haqq dünəsinə qovuşur.

Çanaqqala savaşında dünyadan hər yerindən gəlmış döyüşçülər var idi. Aparılan tədqiqatlar Çanaqqala zəfərində Azərbaycan oğullarının da savaşlığından danışır. Həkimin köməyi ilə islam dinini qəbul edib. Ömer adını alan ingilis hərbçi dünya ilə vidalaşarkən bir məsələmən kimi kəlməyi-şəhadət götərək haqq dünəsinə qovuşur.

R. RZALI

GÜLÜŞ YADDAŞI GÜCLƏNDİRİR

Alımlar belə qonaqtə gəliblər ki, yaşı insanlar komediya filmlərinə baxandan sonra informasiyani daha yaxşı yadda saxlayırlar. Bundan əlavə, gülüş stres hormonu olan kortizol istehsalını da azaltır.

Məhz bu hormon yaddaşa mənfi təsir edir. Koliforniya universitetinin alımları bunu müəyyən etmək üçün könüllülər üzərində təcrübə keçiblər. Belə ki, 20 sağlam insandan 20 dəqiqliyərindən güləməli film və ya programla baxmaq xahiş edilib. İkinci qrupda olan 20 nəfər heç bir şeyə baxmadan gözlemləyiblər. Daha sonra hər iki qrup yaddaşa testindən keçib, analizlər verib. Kome-

diyaya baxan iştirakçıların nəticələri da-ha yaxşı olub. Belə ki, gülən şəxslərdə stres hormonları əhəmiyyətli dərəcədə az olub. Gülüş orqanizmdə endofrin hormonunu artırır. Nəticədə beyinə gedən və insana xoşbəxtlik hissi verən dormanın hormonunun səviyyəsi artır. Bütün bunalılar isə bey

Yer kürəsində həyatın yaranması ilə bağlı elmi nəzəriyyələr özünü doğrultmasa da, onların sırasında böyük tufandan sonuncu sivilizasiyani xilas edən Nuh peygəmbərin rəvayəti həqiqi realqlara daha yaxındır. Ən maraqlısı da odur ki, Ordubad rayonundakı dağlarda zirvələrin arasında Gəmiqaya adlanan kiçik ərazidə bu qədim rəvayəti təsdiq edən onlarca fakt mövcuddur.

Bəşər sivilizasiyasının beşinci olan Naxçıvan dünyanın ən qədim yaşayış məskənlərindən biri sayılır. "Naxçıvan" sözü 3 hissədən ibarətdir. "Nax" (Nuh), türk dilində isim düzəldən "çı" şəkilcisinən və yer, məkan bildirən "van" toponomik formattından ibarət olub, "Nuhçuvan"-nuhçuların, yəni, Nuh tərəfdalarının məskəni, Nuh diyarı deməkdir. Bu amil bize Naxçıvan sözünün Nuh peygəmbərlə bir əlaqəsi, bağılılığı olduğunu söyləməyə əsas verir. Ümumiyətə, muxtar respublikanın ərazisində çox sayıda etnoqrafik materiallar, rəvayətlər, əfsanə-

NUHUN GƏMİSİNİN YAN ALDIĞI ZİRVƏ

lər, adətlər, inanclar mövcuddur. Naxçıvan, Nəhəcir, Nehrəm, Nuhdabani və s. kimi yer adlarının hamisi Nuhla bağlıdır.

Nuhla bağlı rəvayətlər, deyimlərə dünyanın bir sıra ölkələrində də rast gəlmək mümkündür. Ancaq bir məsələ xüsusişlə qeyd edilməlidir ki, Naxçıvan istisna olmaqla, digər yerlərdə gəmi və tufanla bağlı rəvayətlər, toponimlər buradakı qədər zəngin deyil.

Müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimin Nuh surəsinin qırxinci ayösində gəmiyə götürüləcək heyvanlarla bağlı deyilir: "Hər heyvandan biri dişi, biri erkək olmaqla bir cüt götür, gəmiyə mindir". Naxçıvan ərazisində toplanmış, heyvanların gəmiyə mindirilməsi və düşürləməsi haqqındaki rəvayətlər Qurani-

Kərimdə yazılınlara eyniyyət teşkil edir.

Nuh peygəmbərlə bağlı rəvayətlərdə, xüsusişlə, qaranquşla bağlı deyimlər diqqəti cəlb edir. Rəvayətə görə, dünya tufanından sonra Nuh peygəmbərə ilk quru yerin xəbərini qaranquş gətirib. Ordubad rayonunun Gəmiqaya ərazisindəki qayaüstü təsvirlərə zəngin əsas ərazidən biri də məhz "Qaranquş yaylağı" adlanır. Maraqlı odur ki, qayaüstü rəsmlərin arasında qaranquş təsvirinə daha çox rast gəlmək mümkündür. İnanca görə, insanların gəmidən quruya çıxdığı ilk yer də "Qaranquş yaylağı" olmuşdur. Tarix elmləri doktoru Qadir Qədirzadə yazar ki, qaranquşla bağlı rəvayəti genetik cəhətdən aşasızdırarkən qədim Şumer dastanları "Bilqa-

mış"la qarşılıqlı bənzərliklərin izinə düşmək mümkündür.

Araşdırmalardan və mənbələrdən aydın olur ki, dünya tufanı çəkildikdən sonra Nuhun gəmisi Gəmiqaya abidəsinin etrafında dayanmış, Nuh və onun yanındakılar "Nəbi yurdunu" ilk yaşayış yeri kimi seçiblərmiş. Zaman keçdikcə, insanlar buradan Araz çayına doğru yayılmışlar. K. A. Nikitinin əsərlərində və digər mənbələrdə qeyd edilir ki, Nuh peygəmbər ilk dəfə olaraq Naxçıvan ərazisindəki Düzdağ deyilən yerdə duz çıxarmağı insanlara öyrətmüşdir.

Araşdırmalar görə, Nuh peygəmbərin qəbri ile yanaşı, onun bacısının qəbri də Naxçıvan şəhərinin qərbindəki təpələrin bindədir.

Tədqiqatlar göstərir ki, "Ümumdünya tufanı" və Nuhla

bağlı rəvayətlər Naxçıvanla bağlı olmuşdur. Yunan alimi Klavdi Ptolomey Naxçıvanı Nuh peygəmbərin məskəni kimi qeyd etmiş, yəhudi alimi İosif Flavi Naxçıvan torpağını Nuhun gəmisinin dayandığı yer kimi göstərmüşdir. XVI əsr ərəb alimi Əl-Şərif nəinki Nuh peygəmbərin qəbrinin, hətta gəmisinin qalıqlarının Naxçıvanda olması haqqında ətraflı məlumat vermişdir. Bütün bunların nəticəsi olaraq 28 iyun 2006-cı il tarixdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Vəsif Talibov Nuh peygəmbərin məzarının bərpası haqqında sərəncam vermiş, burada məzar üzərində Şərq memarlıq üslubuna uyğun türbə inşa edilmiş, bir neçə il bundan əvvəl Naxçıvan şəhərində dünyanın ona yaxın ölkəsindən gəlmiş alımların iştirakı ilə beynəlxalq elmi simpozium keçirilmişdir. Həmin elmi toplantıda ayrı-ayrı ölkə alımlarının çıxışlarında Nuhun, beləliklə də, bəşəriyyətin ilkin tarixinin məhz Naxçıvandan başlaması fikirləri səsləndirilmişdir.

A. ORUCOV

HİÇQIRIĞA SƏBƏB NƏDİR?

Hicqiriğin nə olduğunu hamı bilsə də, niyə hicqiriğimizi çox adam bilmir. Hicqiriğin köməyi ilə orqanizm daxili orqanları və mərkəzi əsəb sistemini birləşdirən azan əsəblərin gərginliyindən qorunur.

Azan əsəb həzm sisteminə çox sıx yapışır və onunla birləşdirən diafraqmadağı dar deşik vasitəsilə qarın boşluğuna keçir. Diafrahma döş və qarın boşluğunun ayıran əzələ-vətər arakəsməsidir. Azan əsəb diafraqmadan keçərək mədəyə və qarın boşluğundakı diğər üzvlərə təref istiqamətlərin.

Elə diafragmaının bu ən dar nahiyyəsində də hicqiriq əmələ gəlir. İnsan tez-tez yeyərkən həzm sistemindən keçən böyük qida hissələri azan əsəbi zədələyir, onu sixir və qıcıqlandırır.

Bu cür effekt qorxan vaxt nəfəsalma səbəbindən, həmçinin azan əsəbin sıxlığı qeyri-münasib pozada duran və çox yeyən zaman da müşahidə olunur. Körpələrə soyuq olanda hicqira bilərlər.

Azan əsəbin sıxlaması bir çox orqan və sistemlərin pozulmasına gətirib çıxara bilər, ona görə də orqanızın dərhal yaranmış təhlükəyə reaksiya verir və mərkəzi əsəb sistemində siqal göndərir. Əsəb sistemi diafrahma əsəbini fəallıdır, bu isə diafragmaının yiğilmasına gətirib çıxarır. Hicqiraq isə onun diafragmaının kəskin, güclü hərəkətlərlə yiğilmağa məcbur edən "döyünen" fəallığın nəticəsidir. Bu vaxt yaranan səciyyəvi hicqiriq səsi səs yarığının kəskin sıxlamasının nəticəsidir. Hicqiriq - şərtsiz refleks, insanın öz orqanızmində şüurlu şəkildə idarə edə bilmədiyi qeyri-iradi reaksiyاسıdır.

Hicqiriq vaxtı insanın öz orqanızını kömək etməsi üçün mütəxəssislər yaxşıca dartinmağı, dərindən nəfəs almağı və az müddətə nəfəsi saxlamağı və ya sadəcə, yavaş-yavaş dərindən nəfəs almağı məsləhət görürler. Həmçinin çox kiçik qurtumlarla bir qədər su içmək də olar, bu zaman suyu mütləq nəfəs almadan içmək lazımdır. Bu işlərin hamısı azan əsəbin diafrahma boşluğununda sıxlamasının azalmasına kömək edir. Təsir azalan kimi hicqiriq öz-özünə keçir. Adatən hicqiriq 5-15 dəqiqədən çox davam etmir.

Böyük Britaniyadan olan alımlar sübut ediblər ki, ildirimin çaxmasının tezliyinə günəşin fəallığı da təsir edə bilər. Mütəxəssislərin sözlərinə görə,

günəş küləkləri yerin səthinə çatan dan sonra 40 gün ərzində bütün Avropa regionunda ildirim çaxmalarının ölçüləri və tezliklərinin artması müşahidə edilir. Alımlar qeyd edirlər ki,

günəş fəallığının peyk vasitəsilə monitorinqi zamanı ildirimlərin əmələ gəlməsini bir neçə həftə əvvəl proqnozlaşdırmaq mümkün olacaq.

Məlumdur ki, günəş haləsindən çıxan küləklər həmçinin qütb parıltıları

ILDIRİMİN YARANMASI GÜNƏŞİN FƏALLIĞI İLƏ BAĞLI DIR

və maqnit qasırgalarına da təsir edir. Əslində ildirimlərin yaranmasına nəyin təsir etdiyi heç kimə məlum deyildir. Bununla belə, bəzi alımlar güman edirlər ki, bu cür təzahür kosmik şüaların buludlardakı su damcıları ilə qarşılıqlı fəaliyyəti nəticəsində yarana bilər.

Tədqiqatın müəlliflərindən biri, Redinq universitetinin elmi əməkdaşı Kris Skot deyib: "İldirim böyük təhlükə yarada bilər. Hər il bütün dünyada 24 min adamı ildirim vurur. Buna görə də ildirimin qabaqcədan proqnozlaşdırılması çox vacibdir."

Skot həmçinin bildirib ki, "Günəş küləyini fasıləsiz adlandırmaq olmaz, onda həm sürətli, həm də ləng axınlar müşahidə olunur. Günəş dövr etdiyinə görə, külək axınlarının göstəriciləri də dəyişə bilər. Belə ki, əgər sürətli axın ləng axınla müşahidə edilərsə, yüksək hissəciklər cəmləşir, bu isə ildirim və Şimal parıltısı kimi təzahürün yaranmasına səbəb olur".

DONDURULMUŞ ÇÖRƏK DAHA SƏRFƏLİDİR

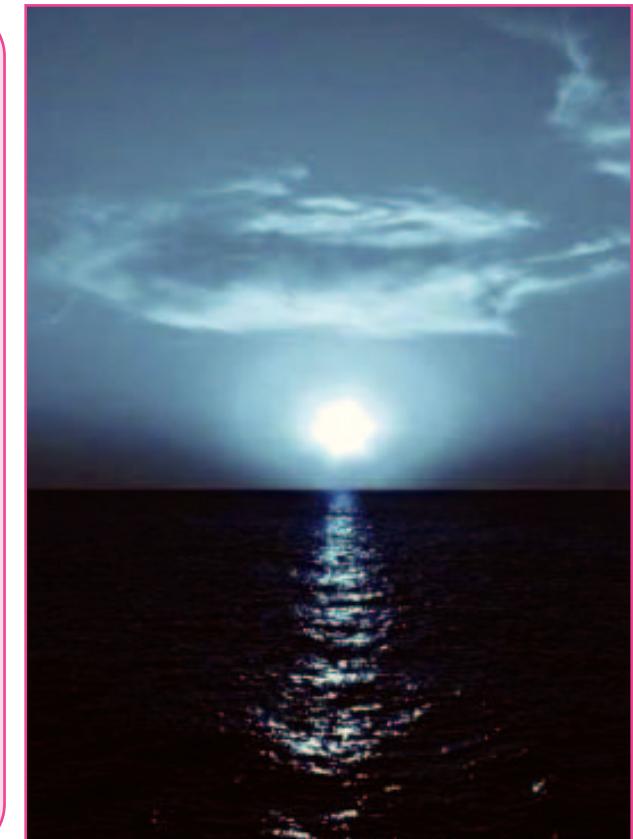
Ekspertlər qeyd edirlər ki, çörək-bulka məməlatlarının vakuumla soyudulması texnologiyasının böyük gələcəyi var. Nəticədə məhsullar öz keyfiyyətini itirmir, əksinə, xeyli yaxşılaşdırır.

Eksperdlərin sözlərinə görə, ani soyuma (3-4 dəqiqə ərzində çörəyin istiliyi 120 dərəcə selsidən 7-15 dərəcə selsiyədək enir) sayəsində mehsulu növbəti texnoloji proseslərə - qablaşdırmağa, doğramağa, saxlamağa, daşımaga və satış mərkəzlərində qızdırmağa hazırlamaq olar.

Vakuumla bişirilmə sayəsində elektrik enerjisi xərcləri 60 faiz azalacaq. Bu halda çörək daha uzun müddətə təzə qalır, iri həcmdə birşir və daha etirli olur.

Xüsusiət yəni texnologiyalar ölçüsünə görə orta həcmli çörəkbişirmə sexləri üçün yararlıdır. Ekspertlərin sözlərinə görə, vakuum texnologiyası ilə bişirilib qablaşdırılmış çörək kifin əmələ gəlməsi riski olmadan dörd həftə saxlanıla bilər.

Rusca-İngiliscə-Azərbaycanca dənizçilik terminlərinin izahlı lüğəti

(Əvvəli ötən nömrələrimizdə)

Depozit

DEPOSIT

Денежная сумма или ценные бумаги, вносимые на хранение в любой банк:

1) определенная сумма денег или проценты, которые платит покупатель продавцу. При покупке в рассрочку в начальной стадии платится определенная сумма, называемая депозитом или задатком. В дальнейшем периодически вносятся у деньги частями до полной выплаты стоимости покупки.

2) определенная сумма, вносимая ответчиком или спорящими сторонами на хранение в банк для ее последующего распределения в соответствии с решением суда или арбитража либо соглашением сторон.

3) определенная сумма, вносимая грузовладельцем на специальный счет в банке в обеспечение уплаты или взноса по общей аварии. Счет открывается совместно на имя судовладельца и грузовладельца с условием, что платежи с депозита могут производиться только по указанию диспачера либо совместному указанию уполномоченных представителей сторон.

4) определенная сумма, в размере 10% от общей стоимости судна, вносимая покупателем на специальный счет в банке при покупке судна и т.д.

Депозиты могут быть в виде вклада, среднесрочного кредита и т.д.

Detenşen

DETENTION

Время задержки (простоя) судна после окончания контратайного времени. Обычно в чартере оговаривается время, в течение которого фрахтователь вправе держать судно на контратайном времени, т.е. после истечения стадии. В отличие от демереджа, который оплачивается за простой судна сверх стайного времени и возмещает убытки судовладельца лишь частично, после окончания контратайного времени и перехода судна на детеншен фрахтователь обязан возместить судовладельцу все понесенные им убытки, которые могут быть вызваны опозданием судна к следующему рейсу, снижением ставок фрахта и т.д. Вместо ограничения срока демереджа, стороны могут согласовать следующие условия, например: первые 7 дней - 2000 ам. дол. за 24 часа или пропорционально части суток, следующие 7 дней - 3000 ам.дол. и т.д.

Dillus

DEALS

Лесоматериалы, длиной не менее 5 футов (1,52 м) и не более 30 футов (9,144 м) и толщиной не менее 2,9 дюйма (приблизительно 5,6 мм).

Dimayız charter

DEMISE CHARTER

Договор аренды судна, по которому судовладелец передает фрахтователю судно на обусловленный срок в полное его владение с передачей прав контроля над командой (на время аренды экипаж судна, включая его командный состав, становится служащими фрахтователя). Фрахтователь, кроме содер-

Depozit

DEPOSIT

Saxlanılmaq üçün hər hansı bir banka verilən qiymətli kağızlar və ya pul məbləği:

1) alıcıın saticiya ödədiyi müəyyən pul məbləği və ya faiz. Möhlətlə alış zamanı ilkin mərhələdə depozit və ya beh adlandırılın müəyyən məbləğ ödənilir. Sonralar alışın dövri tam ödənilənədək pul vaxtashırisi hissə-hissə verilir.

2) cavabdehin və ya mübahisə edən tərəflərin saxlanılmaq üçün banka qoyduqları və sonradan məhkəmənin və ya arbitrajın qərarına, yaxud tərəflərin razılığına müvafiq olaraq bölüşdürücəkləri müəyyən məbləğ.

3) yuk sahibinin ümumi qəza üzrə ödənişləri və ya maliiyyə haqlarını təmin etməkdən ötrü bankda xüsusi hesaba qoyduğu müəyyən məbləğ. Hesab gəmi sahibinin və yük sahibinin müştərək adına açılır, bu şərtlə ki, depozitdən ödənişlər yalnız dispaşerin və ya tərəflərin səlahiyyətli nümayəndələrinin birgə göstərişi üzrə həyata keçiriləcəkdir.

4) gəmi və s. alarkən, gəminin ümumi dəyərinin 10%-i miqdardında alıcıın bankda xüsusi hesabasına qoyduğu müəyyən məbləğ.

Depozitlər əmanətlər, orta müddətlər borc öhdəliklərinin alınması və s. formada olə bilər.

Detenşen

DETENTION

Gəminin kontrstaliya vaxtı qurtarandan sonra longdiyi (boşdayamaya məruz qaldığı) vaxt. Adətən çarterde fraxtedən gəminin kontrstaliya vaxtında, yəni staliya vaxtı başa çatıldıqdan sonra, saxlamaq hüququna malik olduğu müddət şərtləşdirilir. Gəminin staliya vaxtından artıq boşdayanmasına görə ödənilən və gəmi sahibinə dəymış zərərin yalnız bir hissəsinin əvəzinə ödəyən demerecdən fərqli olaraq, kontrstaliya vaxtı qurtarandan və gəmi detenşənə keçidi dən sonra fraxtedən gəmi sahibinə gəminin növbəti səfərə gecikməsi, fraxt haqlarının aşağı salınması və s. səbəblər üzündən ona dəyə biləcək zərərin hamısını ödəməlidir.

Tərəflər demerec müddətinin məhdudlaşdırılması əvəzinə aşağıdakı şərtləri razılaşdırıb bilərlər, məsələn: ilk 7 gündə hər 24 saatə və ya sutkanın mütənasib hissələrinə görə - 2000 ABŞ dolları, sonrakı 7 günlə - 3000 ABŞ dolları və s.

Dilsər

DEALS

Uzunluğu 5 futdan (1,52 metr) az və 30 futdan (9,144 metr) çox olmayıb, qalınlığı əzə až 2,9 düym (5,6 mm) olan meşə materialları.

Dimayız charter

DEMISE CHARTER

Gəminin fraxt edilmə müqaviləsi. Bu müqavilə üzrə gəmi sahibi heyətə nəzarət etmək hüququnu da daxil etməklə fraxtetmə dövründə komandır heyəti də daxil olmaqla, gəmi heyəti üzvləri fraxtedən qulluqçusu sayılır), gəmini şərtləşdirilmiş müddətə fraxtedən tam ixtiyarına verir. Fraxtedən he-

жания экипажа (включая заработную плату), несет расходы по эксплуатации, ремонту и снабжению судна топливом, водой и т.д., портовым расходам, а также принимает на себя все расходы по страхованию, покрывает претензии по утере и/или порче груза и выплачивает судовладельцу арендную плату по месячно.

Экономическое содержание арендной платы по димайз чартеру сводится, таким образом, к возмещению судовладельцу его капитальных затрат на приобретение судна и выплате прибыли.

Фрахтователь обязан поддерживать судно в должном состоянии, выполнять и оплачивать за свой счет периодические и аварийные ремонтные работы по судну, при этом используя его в рамках договора, т.е. перевозить только законные грузы.

Разновидностью димайз чартера является берборт чартер.

Disburcamentskie расходы

DISBURSEMENTS

Расходы судна, произведенные во время его пребывания в порту. Disburcamentskie расходы включают в себя затраты на оплату всех видов портовых сборов, стивидорных работ, услуг буксиров и швартовщиков, бункера, продовольственного и судового снабжения, а также агентских, тальманских и прочих услуг. Оплата disburcamentskie расходов производится через судовых агентов, которым судовладельцы переводят необходимые средства. Disburcamentskie расходы включаются в disburcamentskiy счет.

Disburcamentskiy счет

DISBURSEMENT ACCOUNT

Документ, содержащий перечень понесенных агентом расходов, связанных с пребыванием в порту обслуживаемого им судна, с приложением необходимых оправдательных документов, заверенных капитаном судна. При наличии у капитана сомнений в правильности предъявляемой к оплате суммы либо условий, на которых она начислена, он подтверждает ее условно внесением в документ оговорки о том, что указанная сумма должна быть одобрена судовладельцем (subject to owner's approval). Порядок оплаты disburcamentskogo счета обычно устанавливается соглашением сторон.

Dispaç

DEVIATION

Вознаграждение, уплачиваемое судовладельцем фрахтователю за досрочную обработку судна. Ставка диспаçа оговаривается в чартере. Обычно диспаç устанавливается в размере половины ставки демереджа. Размер диспаçа зависит от того, как соответствующее условие сформулировано в чартере. Если диспаç уплачивается за все сэкономленное время (all saved time), то воскресные, праздничные и другие нерабочие дни не исключаются из общего количества времени. При условии оплаты диспаçа за сэкономленное рабочее время (working time saved) или за сэкономленное стайное время (laytime saved) в расчет принимаются только сэкономленные рабочие дни.

yətin saxlanılmasından başqa (əmək haqları da daxil olmaqla), gəminin istismarı, təmiri, onun yanacaq, su və s. ilə təchiz edilməsi üzrə xərcləri və liman xərclərini çəkir, habelə siyortalanma ilə bağlı xərcləri də öz üzərinə götürür, yükün itirilməsinə və/ya korlanmasına dair iddiaları təmin edir və gəmi sahibinə hər ay icarə haqqı ödəyir.

Dimayz charter üzrə icarə haqqının iq-tisadi mahiyyəti gəmi sahibinə gəminin alınmasına görə çəkdiyi əsas xərclərin əvvəzini və habelə mənfəəti ödəməkdir.

Fraxtedən müqavilə çərçivəsində gəmidən istifadə etməklə, yəni yalnız qanuni yükler daşımaqla gəmini lazımi vəziyyətdə saxlamağa borcludur, gəmi üzrə dövri və qəza təmir işlərini yerinə yetirməli və xərclərini öz hesabına ödəməlidir.

Dimayz çarterin növ müxtəlifliyi ber-bout çatretdir.

Disbursement xərcləri

DISBURSEMENT EXPENSES

Gəminin limanda olduğu zaman çəki-lən xərclər. Disbursement xərclərinə bütün növ liman rüsumlarının, stividor işlərinin, yedəkçilərin və burazçıların xidmətlərinin, bunker xidmətinin, ərzaq və gəmi təchizatının, habelə agent, talman və digər xidmətlərin ödənilməsinə çəkilən xərclər daxildir. Disbursement xərclərinin ödənilməsi gəmi agentlərinin vasitəsilə həyata keçirilir, zəruri vəsaitləri gəmi sahibləri onların hesabına köçürürler. Disbursement xərcləri disbursement hesabına daxil edilir.

Disbursement hesabı

DISBURSEMENT ACCOUNT

Xidmət göstərdiyi gəminin limanda olması ilə əlaqədar agentin çəkdiyi xərclərin siyahısını ehəte edən sənəd. Bu sənədə gəmi kapitanının təsdiqlədiyi lazımi əsaslıdırıcı sənədlər də əlavə olunur. Kapitanın ödənilməyə töqdim edilmiş məbləğin, yaxud bu məbləğin hesablanmasına xidmət etmiş şərtlərin düzgünlüyü şübhəsi olduqda, o, həmin məbləğ şərti olaraq təsdiqləyir, sənədə isə bu məbləğin gəmi sahibi tərəfindən töqdir edilməsi barədə (subject to owner's approval) qeyd-şorti daxil edir. Disbursement hesabının ödənilməsi qaydası adətən tərəflərin razılığı ilə müəyyənləşdirilir.

Dispaç

DEVIATION

Gəminin vaxtından əvvəl yüklədilib-boşaldılmışına görə gəmi sahibi tərəfindən fraxtedən ödənilən mükafat. Dispaç çarterde şərtləşdirilir. Adətən dispaçın miqdari demerecin yarısı qədər müəyyənləşdirilir. Dispaçın miqdari müvafiq şortin çarterde necə ifadə edildiyindən asılıdır. Əgər dispaç qənaət edilmiş bütün vaxta görə (all saved time) ödənilirsə, onda istirahət, bayram və digər qeyri-is günləri ümumi vaxt miqdardan çıxılmır. Dispaçın qənaət edilmiş iş vaxtına (working time saved) və ya staliya vaxtına qənaət olunmasına (laytime saved) görə ödənilməsi şərti olduqda, hesaba yalnız qənaət edilmiş iş günləri götürülür.

(Davamı var)

600 METR DƏRİNLİKDƏ GƏMI TAPILIB

Havay adalarının sahilərində 1923-cü ildə yoxa çıxmış gəmi tapılıb. Dayverlər gəmini 600 metr dərinlikdə aşkarlayıblar. Milli.Az El Mundo-ya istinadən bildirir ki, 91 il əvvəl yoxa çıxan "Dikenson" gəmisi torpedonun birbaşa atəsi nəticəsinə batıb.

Havay Universiteti və ABS-in Milli Dəniz Cəmiyyətinin alımlarının dediklərinə görə, "Dikenson" gəmisi adaların sakınlərinə materiklə daha six əlaqə saxlamağa imkan verirdi. Çünkü gəminin heyəti adalardan materikə rabitə kəbiri çəkirdi.

"Gəmi torpedo atəsi nəticəsində batsa da, pis vəziyyətdə deyil. Gəmi əsl muzey eksponatıdır. Bundan başqa, "Dikenson"un tədqiqatı Sakit okeanda baş vermiş hadisələrin araşdırılmasında bizi yardım edə bilər", - gəmini aşkarlamış qrupun üzvlərindən biri, professor Terri Kerbi deyib.

YARIZARAFAT, YARIĞERÇƏK

- ❖ Qardaşı özündən nə qədər qabaga buraxasan ki, qarın qardaşdan irəli düşə bilməsin?
- ❖ Yolun mədəniyyət olduğunu mən də bilirom. Amma bu, o demək deyil ki, hər yol çəkən, asfalt döşəyən başqalarına mədəniyyət dərsi keçsin.
- ❖ Kiminsə hesabına harasa qalxanın dövrəni hesabi qarışdırana kimidir.
- ❖ Adam var, forma geyimində də nadir hallarda formada olur.
- ❖ Informasiya ilə çoxdan işləyən adam kimi deyim ki, ora-bura qərəzli, yalan informasiya verənlərin kimliyi informasiyaya baxan kimi bilinir.
- ❖ Bilirsiz adamı ən çox nə yandırır? Ömründə heç nəyi qayda-sında olmayan adam səndən işlərinin qaydasında olmayı tələb edir.
- ❖ Ömür dənizdə gəmiyə bənzəyir. Kapitani olanlar əvvəl-axır onu sahile çıxara bilirlər. Sərnişini olanların isə ümidi yalnız səmt küləyinədir.
- ❖ Mən ancaq bir yerde işləyirəm və düzü elə yoruluram ki... Yüz yerə işləyenlər necə işləyir və düzürər görəsən?
- ❖ Pulunun az və ya çox olan vaxtlar ola bilər. Vəzifəli və ya vəzi-fəsiz vaxtların ola bilər. Bəxtinin götirdiyi və götirmədiyi vaxtlar da ola bilər. Bunların heç biri faciə deyil. Faciə odur ki, hətta qisa müddətə belə, adamın adamlığı olmasın.
- ❖ Mollalıq dəbdən düşdüyü üçün hər oxuyan Molla Pənah olmur?

- ❖ Dünyanın işinə bax e... Üz ağardan adamlara niyə daha çox göz ağırdırlar?
- ❖ Soyuqlar düşüb. Nə vaxta kimi Əlinin hesabına Vəlinin bəxti götirocək?
- ❖ Yaxşı ki, adamlar olduqları kimi görünmürlər. Yoxsa adam üç güñə hər seydən bezər...
- ❖ Bu qədər yaxşı şeyləri görməyənin gözü zay olmasa da, içi cürrükdür.
- ❖ Hər bir ölkənin ən böyük sərvəti ağıllı adamlarıdır. Hətta onların əli bir şeyə çatmayanda da, Tanrı onların xətrinə həmin ölkəni qoruyur.
- ❖ Əvvəller elə bilirdim var-dövlətin adamın başından daha tez aşib-dاشması üçün böyün balaca-liyi yaxşıdır.
- ❖ Deyirəm qadağan eləsələr, bizdə idman indikindən daha yaxşı inkişaf edər. Axi biz adətən qadağan olunmuş şeylərə daha çox can atırıq.
- ❖ Yer ola-ola, məni niyə ancaq "baqqaja" qoyurlar?
- ❖ Sizə qəribə gələ bilər. Cox namərdi gülüşündən tanımış olur.
- ❖ Bəziləri mənə niyə əyri-əyri baxır? Onlardan at istəmirəm, dəvə istəmirəm, düz söz istəyirəm də...
- ❖ Adam var, gündə heç olmasa bir-neçə yalan deməsə, bağrı çatlar.
- ❖ Hər hansı işə başlamığa tərəddüd edənlər məgər 3-ə kimi saymağı bacarmırlar?
- ❖ O qədər xam xəyal etmişəm ki! Bili-bilə ki, bu adam düzəlmə-yəcək, demisəm düzələcək.
- ❖ Düz adam labirintdə də düzdür. Əyri düz yolda da əyridir.

Rasif TAHİROV

**"AZƏRBAYCAN XƏZƏR DƏNİZ GƏMİÇİLİYİ"
QAPALI SƏHMDAR CƏMIYYƏTİ**

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT DƏNİZ AKADEMİYASI

**aşağıda göstərilən kafedralar üzrə vakant
vəzifələrin tutulması üçün müsabiqə
ELAN EDİR:**

1. "Naviqasiya" kafedrası:
kafedra müdürü - 1 yer, elmlər doktoru, professor və ya elmlər doktoru, dosent və ya fəlsəfə doktoru, dosent və ya baş müəllim (gəmidə işləməsini təsdiq edən sənəd olmaqla)
2. "Tətbiqi mexanika" kafedrası:
kafedra müdürü - 1 yer, elmlər doktoru, professor və ya elmlər doktoru, dosent və ya fəlsəfə doktoru, dosent
3. "Gəmi energetik qurğuları" kafedrası:
dosent - 1 yer
4. "Gəmi elektrik avadanlığı" kafedrası:
0,5 ştat baş müəllim - 1 yer
5. "Gəmi avtomatikası" kafedrası:
0,5 ştat professor - 1 yer
6. "Riyaziyyat" kafedrası:
dosent - 2 yer
7. "Humanitar fənlər" kafedrası:
assistant - 1 yer
8. "Dillər" kafedrası:
assistant - 4 yer

Sənədlər təlimata uyğun olaraq rektorun adına yazılmış ərize ilə birləşdə bu ünvana təqdim edilməlidir: Bakı şəhəri, Zərifə Əliyeva küçəsi, 18
Sənədlərin təqdim olunması elan dərc edildiyi tarixdən 1 ay müddətindədir.

Əlaqə telefonu: 493-75-21; 493-36-44, daxili 229

ZƏNGİN DEYİLSENSE...

İngilterədə aparılan araşdırma-yaya görə, insanların həm fiziki görünüşü, həm də xarakteri maddi vəziyyətlərinə birbaşa təsir edir. Araşdırmanın nəticələrini təqdim edirik:

1. Yaraşlı oğlanlar başqları ilə müqayisədə 9 faiz çox pul qazanırlar.

2. Cazibədar qadınların sadə görünüşlü rəqiblərinə nisbətən zəngin olma ehtimalı 4 faiz çoxdur.

3. Zeka hər şey demək deyil. IQ səviyyəsi orta olanların zəngin olma şansı, IQ-su aşağı olanlardan yalnız 1,2 faiz çoxdur.

4. Məktəb illərində diqqət mərkəzində olan şagirdlər sakit şagirdlərə nisbətən geləcəkdə daha çox pul qazanırlar.

5. Ucaylı insanlar orta boyullara nisbətən 1,2 faiz daha zəngin olurlar.

6. Spirtli içkini bütün pisliklərin başlangıcı sayımaq olarmı? Bəlkə də yox... İki içənlər həyatlarında heç içmeyənlərlə müqayisədə 4 faiz da-ha varlı olurlar.

7. Nikahda kəramət var. Evlənmək və evli qalmاق sizin gelirinizin 77 faiz artmasını təmin edir. Evlilik, ailə büdcəsinə hər il 16 faiz artımı da özü ilə getirir.

8. Sarışınlar qumral və əsmərlər nisbətən 7 faiz daha çox pul qazanırlar. Bundan əlavə, sarışınların yoldaşlarından 6 faiz nisbətən də ha yaxşı gelirə sahib olduğu dair iddia iqtisadiyyat üzrə mütəxəssis David Johnstonun araşdırmasında da yer alır.

9. Həc vaxt sıqaret çəkməyənlər narkomanolarla müqayisədə 50 faiz dəha çox pul qazanırlar.

10. Gənc oğlanların bədənlərin-de artım gəlirlərində 8 faiz azalma-ga səbəb olur. Qadınlarda isə vəziyyət dəha dəhşətlidir. Belə ki, qadınlar dəha çox kilo alıqca, pulsuzluğundan çox faizi gedir.

11. Ailərinin maddi imkanı yaxşı olan və universitet təhsili alan uşaqların 54 faizi geləcəkdə maliyyə baxımından çətinlik çəkmirlər. Amma kəsib ailədə böyük universiteti bitirenlerin maddi rifaha çatma nisbəti 84 faizdir.

"DƏNİZ"İN GÜLÜŞ PAYI

İki rəfiq söhbət edir. Biri o birinə deyir:

- Məni iki idmançı istəyir. Biri boksçu, digəri şahmatçıdır...

- Xasiyyətini nəzərə alsaq, gündə döyülməməyin üçün şahmatçıya ərə getməyin yaxşı olara.

- Görəsən, hansı yarışlar da-ha ədalətli keçir?

- Hakimsiz yarışlar.

- Bu axşam futbol var. Baxa-caqsan?

- Əlbəttə! Amma mən bu dəfə qonaqlara azarkeşlik edəcəyəm.

- Niyə?

- Adətən azarkeşlik etdiyim komandalar uduzurlar.

- Futbola evdə, yoxsa stadionda baxmağı xoşlayırsan?

- Arvadın serialları olanda stadionda.

- Rəqib o qədər də güclü de-yildi. Təessüf ki, bizimkilər uduzdular.

- Elə bilirsən, oyunçuların sayı artıq olan komanda ilə 90 dəqiqə oynamamaq asandır?

- Nə danışısan? Bizimkilər-dən heç kəsi meydandan çıxart-mamışdır. Hər iki komandada oyunun sonuna kimi 11 futbolçu oynayırdı.

- Nə olsun, hakimlərlə rəqib komanda düz 14 nəfər idi.

- Oyunu qərəzli idarə edən ədalətsiz hakimə qarşı hansı cəza növü daha səmərəli olar?

- O baxır idmanın növünə. Mənim fikrimcə, əgər boks ha-kimi bilərkədən düzgün mövqə tutmursa, buna görə onun qulağının dibinə yaxşı bir zərbə kifayətdir. Yox, marafon yarışdırса, ədalətsiz hakimi ən azi evinəcən qovmaq lazımdır.

Bir-birinə nifrət bəsləyən iki boksçu döyüsdən qabaq bir-birinə söz atırlar:

- Bu, sənin axırıncı döyüşün olacaq!

- Səninlə!

Rasif TAHİROV

BAŞ REDAKTOR
Rasif İman oğlu
TAHİROV

ÜNVANIMIZ:
Bakı şəhəri,
B. Ağayev küçəsi, 117
TELEFONLARIMIZ:
Baş redaktor
(050) 670-33-76,
redaktor müavini
(050) 341-26-40

Qəzetin təsisçisi
“Azərbaycan
Xəzər Dəniz
Gəmiçiliyi”
Qapalı Səhmdar
Cəmiyyətidir

Qəzet “Dəniz”
qəzeti kompyuter
mərkəzində yığılmış
səhifələnmış və
“OL” MMC-də
çap olunmuşdur

Şəhadətnamə 271
Sayı 2000
Sifariş 199